

ВІДДІЛ ОСВІТИ ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ БІБРСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
БІБРСЬКИЙ ОЗЗСО І-ІІІ СТ. ІМ. УЛЯНИ КРАВЧЕНКО

***Використання елементів технології
розвитку критичного мислення
у початковій школі***

(методичні рекомендації на допомогу вчителям початкових класів)

Гринус О.С. Використання елементів технології розвитку критичного мислення у початковій школі. – Бібрський ОЗЗСО I-III ст. ім. Уляни Кравченко, 2020, - 38 ст. вчителька початкових класів Бібрського ОЗЗСО I-III ст. ім. Уляни Кравченко

Рецензенти:

Тимчишин О.С. – заступник директора з навчально-методичної роботи Бібрського ОЗЗСО I-III ст. ім. Уляни Кравченко

Мельник М.Д. – відповідальна за методичний супровід «початкової освіти та ГПД»

Стасюк О.М. – голова методичного об'єднання вчителів початкових класів Бібрського ОЗЗСО I-III ст. ім. Уляни Кравченко

У посібнику розкрито суть однієї із сучасних інтерактивних технологій - технології розвитку критичного мислення.

У I розділі представлено психолого-педагогічні основи технології, її мету та завдання, вплив на формування ключових компетентностей вчителя та здобувача освіти, організаційні та дидактичні умови, необхідні в роботі за технологією.

У II і III розділах розглянуто особливості організації навчання та процес моделювання уроків за технологією розвитку критичного мислення: структура уроку, методи, прийоми та стратегії технології. Велика увага надається плануванню та конструюванню уроків розвитку критичного мислення.

Матеріали схвалено на засіданні методичної ради відділу освіти виконавчого комітету Бібрської міської ради

Протокол №2 від 25.11.2020 р.

Відповідальна за випуск:

Микитів К.С. – спеціаліст I категорії відділу освіти виконавчого комітету Бібрської ради

Комп'ютерна верстка Гринус О.С.

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1. Теоретичні засади технології розвитку критичного мислення.

Розділ 2. Використання методів критичного мислення в освітньому процесі початкової школи.

Розділ 3. Практичне втілення досвіду.

3.1. Застосування технології критичного мислення на уроках літературного читання і української мови.

3.2. Розробка уроку літературного читання у 2 класі за темою «Справжнє диво»

3.3. Матеріали тренінгу для вчителів « Панорама ідей « Шляхи розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках математики»»

Висновок

Список використаних джерел

Критичне мислення – модель для навчання й виховання громадян майбутнього.

Н. Вукіна

ВСТУП

Демократичні зміни, що відбуваються в суспільстві, позначаються і на завданнях шкільної освіти. Вирішення сучасних проблем вдосконалення освіти пов'язано з переходом до розробки інноваційної технології, яка має базуватися на підвищенні рівня пізнавальної активності здобувача освіти, перенесення акцентів з процесу відтворення на процеси розуміння й мислення.

Однією з таких технологій є технологія розвитку критичного мислення, стрижнем якої є діалогічний підхід до навчання на основі ретельно продуманого та концептуально обґрунтованого поєднання різноманітних методів, форм та засобів навчання. Спрямоване на розвиток самостійного свідомого мислення критичне мислення є дійовим способом виховання демократичного менталітету як здобувачів освіти так і вчителів. Таке навчання вимагає від учителя переорієнтації всієї освітньої діяльності на пріоритет індивідуальних, парних, групових видів діяльності дослідницького, пошукового, творчого характеру.

Щоб виховати навички спілкування та співробітництва, навчити маленького школяра вчитися, вчитель має докорінно змінити зміст своєї діяльності. Тепер головне завдання не «донести», «пояснити», «показати» дітям, а організувати спільний пошук розв'язання завдання, яке постало перед ними. Нові умови навчання потребують вміння вислухати всіх бажаючих з кожного питання, встати на позицію кожного здобувача освіти, щоб зрозуміти логіку його міркування і знайти вихід з постійно мінливої навчальної ситуації, аналізувати відповіді, пропозиції дітей і непомітно вести їх до вирішення проблем

Сьогодні людина як ніколи стикається з необхідністю визначення достовірності та осмислення нової інформації, вироблення альтернативних варіантів та вибору оптимального рішення, передбачення та аналізу наслідків, необхідністю логічного аргументування своєї думки у дискусіях з опонентом. В наш час відбуваються інтенсивні соціальні зміни, які потребують нових поглядів, креативних рішень, а отже й неординарних особистостей. Саме тому очевидна життєва необхідність критичного мислення для сучасної освітньої системи. Тільки таким шляхом можна міркувати про розвиток демократії відповідно до вимог світового суспільства. Отже, розвиток критичного мислення є необхідною складовою освітньої системи.

Розділ I

НАУКОВЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТЕМИ:

«Розвиток критичного мислення молодших школярів»

Під критичним мисленням розуміють здатність людини (природну чи сформовану) до самостійної оцінки: явищ навколишньої дійсності, інформації, наукових знань, думок і тверджень інших людей; уміння бачити їх позитивні й негативні сторони, а також прагнення до кращого, більш оптимального розв'язку проблем, завдань, до перегляду існуючих стереотипів, традицій .

У педагогічній літературі останніх років, як вітчизняній, так і в зарубіжній, підкреслюється значення критичного мислення для розвитку суспільства і для самої людини. Так, О.В. Тягло наголошує, що критичного мислення можна і треба вчити. «Його культуру слід цілеспрямовано і терпляче вирощувати на всіх рівнях, починаючи з першого класу школи, потім – у вищому навчальному закладі та різних інструментах післявузівської освіти».

У теоретичній науковій думці на проблему формування та розвитку критичного мислення мали великий вплив положення Л.С. Виготського про зону найближчого розвитку, який зазначав, що навчання будується не тільки на завершених фазах розвитку, але, перш за все, і на тих психічних функціях, які ще не дозріли, і рухає вперед їх формування, а також ідеї розвивального навчання Д.Б Ельконіна та В.В. Давидова.

Окремі аспекти розвитку критичного мислення в учнів висвітлювалися у роботах С.І.Весклера, А.С. Байрамова, А.І. Липкіної, Л.А. Рибак, В.М. Синельникова. Вчені ставили питання про розвиток уміння самостійно осмислювати навчальний матеріал, виконувати нестандартні завдання, робити власні висновки, помічати як власні помилки, так і помилки своїх однолітків. Це свідчить, що певні риси критичного мислення можна і необхідно розвивати в початкових класах. Ігнорування ж такого положення значно ускладнює цю проблему в старших класах.

Психологічним підґрунтям формування в молодших школярів критичного мислення є особливості їх розвитку та мислення взагалі. У психологічній та педагогічній літературі з проблем розвитку мислення й пізнавальної активності учнів початкових класів досить аргументовано робляться висновки про широкі можливості розвитку дитячого мислення в умовах шкільного навчання та виховання.

Є чимало досліджень, автори яких тією чи іншою мірою обґрунтовують важливість та визначають можливості розвитку окремих ознак критичного мислення навіть у молодшому шкільному віці.

Особливими ознаками критичного мислення молодших школярів є :

- незалежність мислення;
- відносна самостійність думок;
- протистояння до навіювання думок, зразків поведінки, вимог інших;
- критичне ставлення до себе, виявлення власних помилок та адекватне ставлення до них;
- пошукова спрямованість мислення прагнення до знаходження кращих варіантів вирішення початкових завдань;
- вміння брати участь в діалоговій взаємодії.

В основі критичного мислення лежить постановка питання та з'ясування проблем, тому що вміння розв'язувати проблеми та шукати відповіді на питання – це шлях до досягнення успіху в подальшому житті. Мислення може бути критичним тільки, коли воно має індивідуальний характер.

Ознакою сформованості критичного мислення є вміння аргументовано висловлювати власну думку, а також доводити певні переконання.

Для формування критичного мислення вчитель з учнями повинен пройти через три стадії:

- виклику (пробудження інтересу);
- стадії реалізації змісту (осмислення матеріалу під час роботи над ним);
- рефлексії (узагальнення, підведення підсумків).

Завдання фази виклику:

- актуалізувати в учнів знання та зв'язки з матеріалом, який вивчається;
- пробудити пізнавальний інтерес до матеріалу;
- допомогти учням самим визначити напрям при вивченні теми.

Завдання фази реалізації змісту:

- допомогти активно сприймати навчальний матеріал;
- допомогти співвіднести старі знання з новими.

Завдання

фази

рефлексії:

- допомогти самостійно узагальнити навчальний матеріал;
- допомогти самостійно визначити напрям подальшого вивчення матеріалу.

В результаті:

- Учні переробляють нові знання на власні .
- Запам'ятовують матеріал, так як розуміють його.
- Активно обмінюються думками.
- Удосконалюють і поповнюють словниковий запас.
- Складається різноманітність міркувань.
- Вибір правильного варіанту.
- Застосування технологій розвитку критичного мислення під вивчення навчальних дисциплін створює додаткову мотивацію до навчання.
- Системне запровадження цієї технології призводить до того, що учні поступово опановують її не тільки як навчальну технологію, вміння самостійно вчитися, критично мислити, але і використовують свої знання у житті.

Розділ II

Використання методів критичного мислення в освітньому процесі початкової школи

В цьому розділі запропоновано опис основних методів, що можуть використовуватись у технології розвитку критичного мислення учнів. Текст містить алгоритмізований опис методів.

Розподіл методів розвитку критичного мислення згідно з етапами уроку

Вступна частина

Кластер	Бортовий журнал
Дерево передбачень	Асоціативний кущ
Таблиця «З-Х-Д» (Знаємо- Хотемо дізнатися -Дізналися)	Мозковий штурм

Основна частина

Кластер	Карта понять
Читання в парах і узагальнення в парах	Товсті та тонкі запитання
Читання з маркуванням	Подвійний щоденник
Картографування тексту	Т - таблиця
Навчаюся вчуся	Концептуальна таблиця
Спитай у автора	Дискусія
Прес	Займи позицію
Кубування	Коло ідей

Підсумкова частина

Сенквейн	Займи позицію
Дискусія	Бортовий журнал
Концептуальна таблиця	Прес
Шкала думок	ПМЦ (Плюс, Мінус, Цікаво)

Кластер

Кластер – це спосіб графічної організації матеріалу, що дає змогу унаочнити думки, які виникають у нас при заглибленні в ту чи іншу тему.

Щоб скласти кластер:

1. Посередині чистого аркуша (класної дошки) пишемо ключове слово або речення, яке є «стрижнем» ідеї, теми.
2. Навколо «накидаємо» слова або пропозиції, що відображають ідеї, факти, образи, які відповідають цій темі (модель « планета та її супутники»).
3. У процесі внесення нових записів з'єднуємо слова прямими лініями з ключовими поняттям (у кожного із «супутників» теж з'являються «супутники» - нові логічні зв'язки).

Результатом роботи буде структура, яка графічно відображає міркування учнів, визначає інформаційне поле теми. Працюючи над кластерами, необхідно дотримуватися таких правил:

- Не боятися записувати все, що приходить у голову. Давати волю уяві та інтуїції.
- Продовжувати роботу, поки не скінчиться час або ідеї не вичерпаються.
- Спробувати побудувати якомога більше зв'язків. Не діяти за наперед визначеним планом.

Таблиця « З – Х – Д»

(«Знаємо – Хочемо дізнатись – Дізнались»)

Така таблиця є одним із способів графічної організації та логіко-змістовного структурування матеріалу.

Щоб застосувати метод:

- Складаємо таблицю з трьох колонок

Знаю	Хочу дізнатись	Дізнався

- Заповнюємо її, послідовно виконуючи такі кроки:

1. До ознайомлення з текстом заповнюємо першу колонку «Знаю» (це можуть бути асоціації учнів, конкретні відомості, припущення та ін. щодо нової теми, яка вивчатиметься);
2. Придумуємо й записуємо у другу колонку «Хочу дізнатись», які запитання щодо теми тексту залишились непроясненими, про що хотіли б дізнатись більше. Під час ознайомлення з текстом або після читання заповнюємо колонку «Дізнався»

3. Підводимо підсумки роботи, зіставляючи зміст колонок.

Дерево передбачень

Щоб застосувати метод:

1. Перед читанням тексту чи аналізом реальної ситуації складаємо блок-схему «дерево передбачень». Для цього, орієнтуючись на назву тексту, передбачаємо, якими будуть елементи його змісту. Якщо йтиметься про проблему. Яку потрібно розв'язати, передбачаємо можливі варіанти розвитку ситуації;
2. Обгрунтовуємо кожне зі передбачень;
3. Зображуємо результати роботи у вигляді дерева, де сама тема – це «стовбур дерева», «листочки» - передбачення, «гілочки» - аргументи, обгрунтування передбачень.

Мозковий штурм

Це – ефективний метод заохочення творчої активності, швидкого генерування великої кількості ідей. Застосовується для вирішення конкретних проблем або пошуку відповіді на якесь питання.

Щоб провести мозковий штурм, потрібно зробити наступне:

1. Починаємо висувати ідеї щодо розв'язання проблеми. Ідеї можуть бути будь-якими, навіть фантастичними.
2. Записуємо їх на дошці.
3. Коли всі вважатимуть кількість поданих ідей достатньою, їх висування припиняється.
4. Після того, як ідеї зібрано, вони групуються, аналізуються, розвиваються всім класом. Відбираються ті ідеї, що на думку класу, допоможуть вирішенню поставленої проблеми.

Під час «мозкового штурму»:

- Намагаємося зібрати якомога більше ідей;
- Змушуємо працювати уяву: не відкидаємо ніяку ідею тільки тому, що вона суперечить загальноприйнятій думці;
- Подаємо скільки завгодно ідей або розвиваємо ідеї інших;
- Не критикуємо і не обговорюємо висловлення інших.

«Прес»

Метод «Прес» використовується у випадках, коли виникають суперечливі питання, потрібно зайняти й обґрунтувати чітко визначену позицію щодо суспільної проблеми, яка обговорюється.

Щоб його використати, дотримуйтесь такої структури та етапів:

1. ПОЗИЦІЯ

Я вважаю, що...

(висловлюємо свої думки, пояснюємо, у чому полягає погляд на неї)

2. ОБГРУНТУВАННЯ

... тому, що ...

(наводимо причину появи цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази на підтримку позиції учня).

3. ПРИКЛАД

... наприклад ...

(надаємо факти, які демонструють докази, вони підсилюють позицію учня).

4. ВИСНОВКИ

Отже (тому), я вважаю ...

(узагальнюємо свою думку, робимо висновок про те, що необхідно робити; тобто, це є заклик прийняти позицію).

Захищаючи свою позицію, намагаємося дотримуватися структури методу «Прес».

Навчаючи – вчуся

Цей метод дасть можливість взяти участь у навчанні та передати знання своїм однокласникам. Щоб організувати роботу:

1. Ознайомлюємося із завданнями на картках, які роздає учитель.
2. Якщо щось незрозуміло, то запитуємо про це в учителя, перевіряємо, чи правильно зрозуміли.
3. Запам'ятовуємо надану інформацію і готуємося до її викладу іншим.
4. За інструкцією вчителя коротко ознайомлюємо з інформацією інших однокласників.
5. Говоримо тільки з однією особою. Переказавши їй інформацію, уважно вислуховуємо інформацію від неї та запам'ятовуємо (занотуємо) її.
6. Коли час виконання вправи сплине, розказуємо у класі, про що дізналися від інших.

Дискусія

Дискусія дозволяє виявити різні позиції з певної проблеми або суперечливого питання. Обговорення під час дискусії навчить слухати співрозмовника та подавати переконливі аргументи. Для того, щоб була відвертою, необхідно створити у класі атмосферу довіри та взаємоповаги.

Під час проведення дискусії дотримуємося таких правил:

1. Говоримо по черзі, а не всі одночасно.
2. Не перебиваємо того, хто говорить.
3. Критикуємо ідею, а не особу, яка її висловила.
4. Поважаємо всі висловлені думки (позиції).
5. Не сміятися, коли хтось говорить , за винятком хіба що жарту.
6. Не змінювати тему дискусії.
7. Намагаємося заохочувати до участі в дискусії інших.

У класі доповнюємо ці правила, приймаємо їх після обговорення та дотримуємося під час проведення дискусій.

Концептуальна таблиця

«Концептуальна таблиця» особливо корисна, коли передбачається порівняння трьох і більше аспектів або питань на основі тексту чи розповіді вчителя.

Щоб застосувати метод:

1. По горизонталі в таблиці розташовуємо те, що аналізується;
2. По вертикалі записуємо різні риси та властивості, за якими проводиться порівняння. Інформація подається у стислому вигляді, але передбачає виділення необхідних аспектів.

Наприклад, якщо потрібно порівняти людей, які володіють та не володіють критичним мисленням, таблиця може мати такий вигляд.

Риси та властивості (лінії порівняння)	Володіють КМ	Не володіють КМ
Готовність до планування		
Гнучкість		
.....		

Тонкі й товсті запитання

Щоб застосувати метод, потрібно пам'ятати:

«тонкі» - запитання, що вимагають конкретної відповіді з одного-двох слів;

«товсті» - запитання, що не мають однозначної відповіді, вимагають роздумів, залучення додаткових знань, уміння аналізувати.

Використовуємо, наприклад, такі питальні слова для формулювання запитань:

Тонкі запитання	Товсті запитання
Хто.....	Чому ...
Що....	Навіщо ...
Коли...	Яким чином ...
Що сказано...	Як можна пояснити ...
Скільки ...	Яка ваша думка щодо ...
Де ...	Чи згодні ви що ...
Кому ...	Що буде, якщо ...
	Як по-іншому назвати ...

Подвійний щоденник

Цей метод дає можливість пов'язати зміст підручника або іншого джерела зі своїм особистим досвідом під час його опрацювання на уроці чи вдома.

Щоб застосувати метод:

1. Перед читанням тексту заповнюємо ліву колонку таблиці, згадавши, що відомо з цієї теми;
2. Під час читання зупиняємося і заповнюємо праву колонку; Записи бажано робити не у кінці, а під час читання тексту. (Коли зустрічаємо нову інформацію, то одразу заносимо її у таблицю).

Що мені відомо з цієї теми?	Що нового я дізнався з тексту?
-----------------------------	--------------------------------

3. Перечитуємо і порівнюємо записи у правій та лівій колонках. Підсумовуємо результати роботи.
4. Обговорюємо результати в парах й представляємо класові. За бажанням можемо додати до щоденника третю колонку.

Положення	Коментарі: запитання, що виникли	Коментарі після обговорення в класі
-----------	----------------------------------	-------------------------------------

Читання з маркуванням (з позначками)

Щоб застосувати метод, уважно читаємо текст, одночасно аналізуємо інформацію, що є у тексті, і позначаємо її частини наступним чином:

+ знаком «плюс», що вже відомо;

- знаком «мінус» - що є новим для дітей, з чим зустрічаються вперше;

! - «знаком оклику» - те, що є цікавим і неочікуваним;

? – «знаком питання» - те, що незрозуміло, викликало бажання дізнатись більше.

Після такої роботи з текстом можна систематизувати інформацію відповідно до позначок у такій таблиці:

+	-	!	?
Я це знав / знала	Це нова для мене інформація	Це для мене абсолютно неочікуване	Я хочу дізнатись про це більше

Можемо отримати пропозицію від учителя використати інші маркери (позначки) залежно від теми уроку та змісту тексту. Наприклад, виділити в тексті дати, осіб, події, географічні назви тощо. Сутність методу від цього не змінюється.

Картографування тексту

Зміст тексту (чи окремого поняття з тексту) можна відобразити у вигляді карти. Така карта ідей або понять (ключових слів) може бути достатньо простою, наприклад, у вигляді блок-схеми, а може містити складні відгалуження. Крім фіксації основних ідей та доводів, можна встановити внутрішні логічні зв'язки матеріалу.

Щоб застосувати метод:

1. Позначаємо в центрі аркуша тему (основне поняття, ідею) тексту, що вивчаємо;
2. Виявляємо смислові частини інформації, що читається;
3. Встановлюємо логічні зв'язки між ними;
4. Представляємо основні ідеї (поняття, ключові слова) тексту як компоненти схеми (кластера);
5. Позначаємо зв'язки ідей (понять, ключових слів) стрілками.

Запитайте в автора

Щоб застосувати метод:

1. Читаючи текст, сформулюємо 2-3 запитання, які б учні хотіли б поставити автору. Запитання мають стосуватись тексту і прояснити для дітей його зміст. Можна починати зі слів: Чому автор стверджує, що Що має на увазі автор, коли пише ... та ін.
2. Потім хай один з учнів візьме на себе роль автора. Інші діти ставлять йому запитання. Він має відповідати, залишаючись у ролі автора.

«Авторами» можуть побути декілька учнів, кожен і кожна з яких відповідатимуть на 2-3 запитання.

Не вагайтесь взяти на себе роль автора тексту. Відповіді на запитання інших допоможуть глибше зрозуміти зміст тексту, а також потренувати вміння діяти у нестандартній ситуації.

Займи позицію

Цей метод дає змогу порівняння різні, у тому числі діаметрально протилежні погляди щодо будь-якої гострої проблеми.

Щоб застосувати метод:

1. Розміщуємо на стіні в різних кінцях класу таблички зі словами **«За»** **«Проти»** **«Це складне питання для мене»**
2. Визначаємо свою позицію щодо дискусійного питання.
3. Потім «голосуємо ногами» - стаємо біля таблички залежно від позиції стосовно проблеми, яка обговорюється.
4. У групах, що утворилися біля кожної таблички, обговорюють, чому обрали ту чи іншу позицію, чим керувалися.
5. Згодом кожна група представляє своє обґрунтування класові (позиції «за», «проти», «складне питання»).
6. Після вислуховування різних поглядів, думаємо, чи змінилась позиція, та чи не хоче хтось перейти до іншої таблички. Якщо «так», змінюємо позицію й обґрунтовуємо причини свого переходу, а також називаємо найбільш переконливі аргументи протилежної сторони.

Метод ПМЦ

Цей метод використовується для оцінки вражень від уроку.

Щоб застосувати метод:

1. Пригадати те, що відбулось на уроці.
2. Записати свої враження у три колонки таблиці.

Плюс (+)	Мінус (-)	Цікаво
Сюди записується все, що сподобалось на уроці: інформація і форми роботи, які викликали позитивні емоції, корисність тощо	Сюди записується все, що не сподобалось, наприклад, здалося нудним, викликало неприйняття, залишилось незрозумілим	Сюди записуються, наприклад, цікаві факти, про які дізнались, запитання, що виникли, роздуми тощо

Бортовий журнал

Метод сприяє вдумливому читанню й дозволяє глибше осмислити ідеї тексту, пов'язати прочитане з актуальними питаннями та проблемами, зі своїм особистим досвідом.

Щоб застосувати метод, оформлюємо свої записи у вигляді таблиці.

Цитата	Коментар (Чому записана саме ця цитата? Про що вона змушує замислитись?)

1. У лівій частині таблиці записуємо ті моменти з тексту, які справили найбільше враження, навіяли спогади, асоціації зі ситуаціями з власного життя, збентежили, викликали протест або, навпаки, захоплення чи здивування, такі цитати, на яких «спіткнулися».
2. справа коментуємо, що змусило записати саме цю цитату. Пояснити, чому виписали саме її: можливо, вона близька життєвому досвіду, а може не згодні з автором, або хочемо продовжити його роздуми. Записуємо також, які думки та асоціації викликає та чи інша цитата.

Розділ III

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ДОСВІДУ

Форми уроку технології критичного мислення відрізняються від уроків з традиційним навчанням. Учні не сидять пасивно, слухаючи вчителя, а стають головними дійовими особами уроку, вони думають і згадують, діляться міркуваннями один з одним, читають, пишуть, обговорюють прочитане. Далі прийоми відображають лише невелику частину наявних методичних розробок в цій області. Їх я найчастіше використовую у своїй роботі. Ці прийоми дозволяють мені зробити учнів більш самостійними, критично мислити, відповідально і творчо ставитися до навчання.

3.1. Використання технології критичного мислення на уроках

“Метод шести капелюхів мислення де Боно”

Метод шести капелюхів – це простий і практичний спосіб паралельного мислення (різні точки зору співіснують одночасно). Він дозволяє розвивати у дітей творче і критичне мислення, толерантність. Принцип організації в режимі цієї технології полягає у тому, що кожен учень у процесі обговорення проблеми «одягає» капелюх певного кольору і мислить так, як «вимагає» колір одягнутого капелюшка.

Білий капелюх (папір) – інформація, факти. Збагачення себе новими конкретними знаннями. Учень надягнувши білий капелюх відповідає на питання «Яка інформація є, а яка ще потрібна?»

Червоний капелюх – емоції, почуття, передчуття. Формування свого ставлення до подій та їх учасників. Які у мене з цього приводу виникають почуття?

Чорний капелюшок – негативні сторони ситуації. Обережність. Чи правда це? Які недоліки? Що б я змінив? Що було зайвим?

Жовтий капелюшок – переваги, позитивні сторони явища, ситуації. Що сподобалось?

Зелений капелюшок – творчість, втілення нових пропозицій, ідей.

Синій капелюшок – контроль за розумовим процесом, підбиття підсумків уроку.

Послідовність приміряння капелюхів

Першим слід вислухати Білий капелюшок, щоб ознайомитись з інформацією.

А останнім – Синій капелюх, щоб підсумувати, проаналізувати роботу.

Послідовність виступу капелюхів іншого кольору підкаже тема уроку. Але у молодших класах варто після Чорного капелюха надати слово Жовтому – це урівноважить думки, щоб діти не концентрувались на негативних сторонах.

Цей метод можна використовувати як фронтально, так і у групах. Він дозволяє скоротити час розв'язання проблеми і підвищити продуктивність уроку. Адже учні навчаться оперувати різними аспектами мислення, представленими метафоричним капелюхом певного кольору, по черзі. Потім зібрати ці аспекти разом і отримати «повнокольорове мислення».

Фрагмент уроку літературного читання у 2 класі

«Настрій твору. Наталя Забіла «Дощ іде»

«Метод шести капелюхів мислення де Боно» використаний на етапі закріплення вивченого матеріалу.

Білий капелюх.

- ❓ Визначте жанр прочитаного твору (загадка, казка, оповідання, вірш).
- ❓ На скільки строф поділена поезія?
- ❓ Знайдіть і зачитайте слова, які римуються.
- ❓ Зачитайте слова з вірша, які змальовують природу як живу істоту.
- ❓ Серед виділених слів знайдіть і зачитайте слова протилежні за значенням (антоніми).
- ❓ Як ви розумієте слово сходи?

Жовтий капелюх

- ❓ Який настрій у рослин? Чому їм радісно? Доведіть свою думку словами з вірша. Зачитайте їх з відповідною інтонацією.
- ❓ Озвучте малюнки автора у підручнику.
- ❓ «Хвилинка мрійника» (коли б я був на Маринчиному місці, то я б...)
- ❓ Поміркуйте, яка користь від дощу?

Чорний капелюх

- ❓ Який настрій у Маринки?
- ❓ Чому? Доведіть свою думку словами з вірша.
- ❓ Прослухайте мелодії та відгадайте, яка з них співзвучна з настроєм дівчинки? Чому?
- ❓ Що б ви порадили Маринці?
- ❓ Поміркуйте, коли дощ може приносити шкоду?

Червоний капелюх

- ❓ Який настрій твору в цілому? Чи змінювався він у кожній строфі вірша?
- ❓ У вас на партах смайлики з різним настроєм. Напроти кожної строфи викладіть відповідний смайлик (їх має бути 3). Хто хоче прокоментувати свій вибір?

❓ А який настрій у вас у дощову погоду? Підніміть відповідний смайлик обличчям до мене. Чудово. Тепер я ще більше знаю про вас.

❓ Читання тексту зі зміною голосу (Дощик – пошепки, дощ – напівголосно, злива – голосно).

Зелений капелюх

❓ Гра «Заміни одним словом»

- Дрібний дощ – (дощик),
- сильний дощ – (злива),
- дощ з грозою – (грозовий),
- дощ з крижинками – (крижаний).

❓ А ще можливо ви чули про сліпий дощ (грибний, сонячний). «Сліпий», бо не бачить, що сонце світить і поливає все. А можливо, тому що струмені дощу під яскравим сонцем не видно.

❓ Що вам нагадують останні чотири рядки вірша? Хто бажає заспівати її у власному виконанні?

❓ Пригадайте, які ще заклички ми вчили.

❓ Спробуємо скласти **сенкан** про дощ, користуючись словами з вірша.

Дощ

Теплий, невгамовний.

Падає, зачаровує, ллє.

Щедро поливає людям урожай.

Злива.

Пригадаймо прислів'я та прикмети, які підходять до змісту поезії.

- Дощ іде не там, де ждуть, а там, де жнуть, не там де просять, а там, де косять.
- Чим менші краплі дощу, тим довше він буде іти.

Синій капелюх (керує)

Вчитель:

-Тепер, діти, пропоную вам попрацювати, об'єднавшись у групи за кольором капелюха.

Білий капелюх – про ходитиме “літературний крос” - підсумувати інформацію про поезію, яку вивчали, знайти у тлумачному словнику пояснення слова сходи.

Жовтий капелюх – розшифрувати прислів'я, пояснити його та “відправити” Маринці смс-повідомлення.

Чорний капелюх – “довідкове бюро” - кислотні дощі.

Завдання

1. Розшифруйте написи та підпишіть під кожною хмаринкою.
2. Приклейте відповідні малюнки, які ілюструють написане.
3. Підготуйте коротку розповідь.

Червоний – “Палітра настрою рослин і Марини” – кольорова і мовна.

Завдання

1. Розфарбуйте палітру тими кольорами, які відповідають настроям Маринки і рослин.
2. Створіть мовну палітру. Зі слів-підказок доберіть ознаки, які підходять кожному з настроїв та приклейте їх на кольорові стрічки.

ЧУДОВО! У вас все вийшло!

Зелений капелюх - створення мультфільму за поезією “Дощ іде”.

Завдання

1. Допишіть пропущені слова у вірші. Доберіть до них відповідні малюнки (вклейте у кадр).
2. Пронумеруйте кадри мультфільму (впишіть відповідні цифри у жовті кружечки).
3. Мультфільм готовий!

Синій капелюх:

Чи можете ви сказати, що урок був цікавий для вас?

Які завдання вам сподобались найбільше?

«Сенкан»

На етапі підведення підсумку уроку використовую побудову віршів «Сенкан» .

Така форма роботи не тільки сприяє покращенню емоційного стану здобувачів освіти, а й дає змогу перевірити, як діти запам'ятали найважливіші поняття теми, розвиває вміння узагальнювати вивчений матеріал. Складаючи сенкани, школярі перетворюють нові знання на власні.

Приклади сенканів, створених здобувачами освіти.

- Василь Сухомлинський «Сергійкова квітка»

Сергійко

Добрий, уважний

Радів, спостерігав, дарував

Зробив незвичайний подарунок друзям

Природолюб

- Українська народна казка «Кобиляча голова»

Дідова дочка

Добра, небагатослівна

Працювала, слухалася, поважала

За працю отримала винагороду

Працелюбка

- Алла Коваль «Скільки років Діду Морозу»

Дід Мороз

Казковий, добрий

Обдаровує, зачаровує, звеселяє

Приносить всім дітям радість

Чарівник

- Володимир Лучук «Скільки рік в Україні?»

Орілька

Вузька, тиха

Тече, плине, в'ється

Вона мені дуже подобається

Краса

- Підсумок теми «Шевченкове слово»
 - Тарас
 - Мрійливий, допитливий
 - Малює, пише, бореться
 - Ніколи не згасне в пам'яті народу
 - Кобзар
- Підсумок з теми «Вірші про світ природи і дитинства»
 - Веселинки
 - Дотепні, смішні
 - Веселять, розважають, повчають
 - Висміюють людські недоліки, пороки
 - Сміхота
- Узагальнюючий урок з теми «Весна»
 - Весна
 - Ласкава, привітна
 - Пробуджує, зігріває, зачаровує
 - Сонну землю розбудила од сну
 - Тепло
- Наталя Забіла «У дитячому театрі»
 - Театр
 - Захоплюючий, чарівний
 - Зачаровує, навчає, захоплює
 - В одкритім серці залишає слід
 - Мистецтво

«Кубування»

Кубування є методом навчання, що полегшує розглядання різних сторін теми. Це навчальна методика, яка пропонує здобувачам освіти відповісти на 6 запитань різних типів, що стосуються теми. Цей підхід передбачає використання

кубика із написаними на кожній грані вказівками щодо напрямку мислення або письма.

Приклад «Кубування»

(Робота в групах)

Лексичне значення слова.

Ведмідь – дика кошлата тварина, що живе у лісі, зимує у барлозі, любить мед.

Походження слова.

Ведмідь – означає «той, хто їсть мед», медоїд.

Спільнокореневі слова.

Ведмідь, ведмежа, ведмедик, ведмежатник, ведмежий.

Сполучення слів.

Великий, клишоногий, вайлуватий, старий, голодний, чорний, бурий, гімалайський, білий.

Побачити, зустріти, вислідити (ведмедя).

Реве, ричить, смокче (лапу), спить.

Синоніми.

Ведмідь клишоногий, топтигін, бурий.

Фразеологізми.

Ведмідь на вухо наступив (немає музичного слуху).

Ведмежа послуга.

Дивитися ведмедем.

Прислів'я: Два ведмеді в одному барлозі на живуть;

Для ведмедя зима – одна ніч.

Приклад «Кубування»

(Робота в групах).

Лексичне значення слова.

Калина –високий гіллястий кущ заввишки 2-4 м з білими квітами під час цвітіння та червоними кислуватими ягодами під час плодоносіння.

До витоків слова.

Одна з версій –«калина», від праслов'янського означає розжарювати, гартувати, напевно у порівнянні з яскраво – червоним кольором ягід.

Сполучення слів:

Червона , завітчана, корисна, лікувальна...

Скуштувати, поливати, саджати,

Фразеологізм:

Не бути калині малиною.

Заливається, як соловей на калині.

Прислів'я: – Без верби і калини немає України.

- Який кущ, така й калина, яка мати, така й дитина.

- Милуйтеся калиною, коли цвіте, а дитиною, коли росте.

Загадка: У вінку зеленолистім,

У червоному намисті,

Задивляється у воду

На свою хорошу вроду.

До речі, завдання на гранях кубу можуть залежати від віку школярів (класу навчання), етапу уроку, на якому пропонується стратегія, тощо.

3.2. Розробка уроку літературного читання

Тема. Справжнє диво.

Матеріал уроку. В .Артамонова «Їжачок - реп'яшок».

Мета. Удосконалювати навички свідомого виразного читання; розвивати в учнів уміння читати в особах; додержуватись інтонування згідно з авторськими вказівками; переказувати за складеним планом; розвивати критичне мислення, уяву, фантазію, мовлення дітей, вміння працювати в парах, виховувати бережне ставлення до тварин, любов до природи.

Обладнання. Малюнок їжачка, картки для тестового опитування, картки для сенкану.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Хід уроку

I. Психоформула.

Люблю я свій розум,
Увагу і пам'ять,
Працює мій мозок
І вчусь я старанно.
Сприймаю все нове
І мислю логічно,
Вчителя слово
Здійсню практично.

II. Мовна розминка.

1. Гра «Впіймай букву «ї».

Їжак, їжаченя
Їздять по гриби щодня.
Їжачиха помагає,
Сироїжки їм збирає.

2. Гра «Утвори за зразком».

Учитель називає слово в однині, а учні ставлять його в множині.

Змій - ...(змії)

рій - ...(рої)

коровай - ...(короваї)

край - ...(краї)

звичай - ...(звичаї)

згряя - ...(зграї)

3. Розчитування.

	в		мо
	м		тво
ї	жа	музе	ї
	зд	ліле	
	жак		сво

4. Читай тільки назви тварин.

Порт, рись, клен, їжак, липа, вовк, горох, нічка, гадюка, лавка, море, рись, клей, єнот барабан, молоко, малина, лев, підручник, ведмідь, стіл, журнал, газета.

III. Підготовка до сприймання нового матеріалу. Вивчення нового матеріалу.

1. Відгадування загадки.

В нього стільки голочок,
Як на небі зірочок,
А не має, бідний, нитки,
Не пошеє шапки, свитки,
Рукавиць та чобіток...
Сів та й плаче(їжачок).

2. Актуалізація опорних знань. (Групова «Мозкова атака»)

-У наступні 2 хвилини запишіть на аркуші паперу все ,що ви знаєте чи думаєте про ластівку.
Запишіть якомога більше слів, думаючи про те, що ви вже знаєте, чи думаєте, що знаєте, хто такі їжаки. (Діти складають список. Звучить фрагмент мелодії).

3. Робота в парах.

Поверніться до сусіда і спитайте, що він знає чи думає, що знає, про їжаків.

Обговоріть з ним це, зробіть спільний висновок.

4 Складання «Асоціативного куща»

----- їжачок -----

5. Повідомлення теми і мети уроку.

Сьогодні на уроці ми познайомимось з оповіданням В. Артамонової «Їжачок-реп'яшок»

6. Робота над заголовком.

- Прочитайте назву твору. Про кого цей текст?
- Чому саме так автор назвав їжачка?

7. Підготовка до сприймання тексту.

- Настав час готуватися до читання. Під час читання ви маєте дещо зробити. Читаючи, ви будете робити позначки на полях оповідання, залежно від вашого власного знання та розуміння.

- Ставте + на полях, якщо прочитане підтверджує те, що ви знаєте, чи думаєте, що знаєте.
- Ставте ! на полях, якщо прочитане несе нову для вас інформацію.
- Ставте ? на полях, якщо ви натрапляєте на інформацію, яка вас бентежить, здивувала, зацікавила, чи якщо ви хочете дізнатися більше про це.

8. Самостійна робота здобувачів освіти. (Діти читають і роблять позначки на полях)

9. Рефлексія.

- Зараз, коли ви прочитали оповідання, зупиніться на хвилиночку та подумайте над тим, що ви прочитали.
- Візьміть свої записи про те, що ви знали чи думали, що знаєте, про їжаків. Подумайте, що з уже відомого вам підтвердилось в тексті, яку нову інформацію ви знайшли?
- Після того, як ви переглянули свій список, поверніться до оповідання та подивіться на ваші позначки на полях. Вони вам покажуть підтвердилась чи не підтвердилась інформація, яку ви мали попередньо. Тепер упорядкуйте інформацію в таблицю.

+ «Я знав це»	! «Я не знав цього»	? «Хочу дізнатися»

Фізкультхвилинка.

10. Складання «Сенкану».

Алгоритм складання сенкану:

- 1) Тема (іменник)
- 2) Опис (прикметник)
- 3) Дія (дієслово)
- 4) Ставлення (фраза), почуття з приводу обговорюваного.
- 5) Перефразування сутності (синонім, узагальнення, підсумок).

Приклад сенкану:

Їжачок

Гарний, колючий, дикий.

Збирає, спить, дивує, приваблює.

Бережімо, любимо, милуємося.

Дика тваринка.

11. Читання оповідання за логічно – закінченими частинами.

Складання плану оповідання.

а) Мовчазне читання від початку до слів «...І Володя пішов».

- Про що ви дізналися з цієї частини? Хто з хлопців був по-вашому старший?
Доведіть свою думку.

- Чому Володі довелося іти в малинник?

- Який заголовок доберете до цієї частини?

(«Захоплююча гра»)

б) Читання вголос від слів «Малинник густий...» І до кінця абзацу.

- Що Володя побачив у кущах? Що йому здалося?

- Чи знайшов Володя м'ячик? Де він літав? Що зробив з ним хлопчик?

- Як ви думаєте, чи міг Сергійко побачити, як братик ховав м'ячик? Чому ви так думаєте?

- Як назвемо цей уривок? («Несподівана знахідка»)

в) Читання «луною» за вчителем від слів «Йди сюди Сергійку!» до «...м'яча у густу траву». Читає вчитель, передаючи голосом різні почуття, інтонацію. Діти намагаються наслідувати.

- Чому Володя сказав, що м'яч перетворився на їжака?
- Як ви думаєте - Володя вірив у дива?
- Чи вдалося переконати повірити Сергія у незвичайне перетворення?
- Яку назву доберемо до цієї частини оповідання? («Чудесне перетворення»)
- г) Читання «буксиром» в парі від слів «Сергійко глянув...» і до кінця.
- Що запропонував Сергійко братові? Чому Володя зрадив?
- Який віршик проказував Володя?
- Як назвемо кінцівку твору? («Турботливі брати»).

12. Читання в особах.

- Назвіть дійових осіб оповідання.
- Прочитаємо розмову хлопчиків в особах. Передайте своїм голосом здивування, радість, захоплення, недовіру.

13. Відтворення змісту прочитаного за пунктами плану.

Переказування тексту за планом дітьми.

14. Дискусія на тему: «Їжачок-реп'яшок» - казка чи оповідання?»

«За» і «Проти».

Діти висловлюють свої думки.

- Чому ви так думаєте?
- Хто хотів перетворити пригоду на казку? Чому?

IV. Есе. Робота в парах.

«Цікавий випадок із життя домашнього улюбленця»

V. Домашнє завдання.

Читати оповідання в особах. Підготувати цікаве повідомлення про їжачків.

VI. Підсумок уроку.

- Над якою темою працювали на уроці?
- З яким новим оповіданням познайомились? Що нового і цікавого дізнались про їжачків?

3.3 Матеріали тренінгу для вчителів початкових класів.

Тренінг для вчителів « Панорама ідей « Шляхи розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках математики»»

Мета: ознайомити присутніх з основами критичного мислення, сформувати первинні практичні навички критичного мислення.

Завдання: - дати мотивувальну інформацію про можливості та перспективи критичного мислення;

- дати можливість практично опанувати навичок критичного мислення.

Цільова аудиторія: вчителі початкових класів.

Обладнання: ручки, аркуші паперу за кількістю учасників, маркер, наліпки у вигляді квіток відповідного кольору.

Хід заняття

Вступне слово

Тренер: Сьогодні ми з вами дізнаємося, що таке критичне мислення, для чого воно слугує і як його розвинути.

Головний сенс критичного мислення простий – вміння керувати власним розумом.

Людина, яка критично мислить, здатна:

- ставити конкретні питання;
- виокремлювати головне;
- визначити потрібну інформацію;
- розпізнавати упереджені судження;
- відокремлювати факти від суб'єктивних думок;
- відокремлювати хибну інформацію від правильної; порівнювати;
- виявляти причинно-наслідкові зв'язки;
- пропонувати варіанти рішень;

- передбачити наслідки;
- знаходити й наводити аргументи;
- робити висновки й перевіряти їх на практиці.

Ще **Конфуцій** писав : « Перед людиною є три шляхи до пізнання:

**шлях мислення – найбільш благородний,
шлях наслідування – найбільш легкий,
шлях особистого досвіду – найбільш важкий.**

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Критичне мислення – модель для навчання й виховання громадян майбутнього.
Н. Вуківа

Критичне мислення –

це вміння активно, творчо сприймати інформацію;

застосовувати потрібний вид розумової діяльності;

різносторонньо аналізувати її;

мати особисту незалежну думку, вміння її відстоювати;

застосовувати здобуті знання на практиці.

Вміння критично мислячої людини:

- оцінювати надійність джерел інформації;
- виділяти необхідну інформацію та її обробляти;
- аналізувати та оцінювати власні чи чужі висловлювання, припущення, висновки, аргументи, гіпотези, переконання;
- ставити запитання з метою одержання точнішої інформації або її перевірки;
- розглядати проблеми з різних точок зору та порівнювати різні позиції і підходи при їх вирішенні;
- висловлювати власну позицію, влучно обирати мовленнєві засоби для побудови висловлювань;
- приймати обґрунтоване рішення.

Методика розвитку критичного мислення заснована на творчому співробітництві учня і вчителя, на розвитку в учнів аналітичного й творчого підходів до будь-якого матеріалу. Методика орієнтується не на запам'ятовування фактологічного матеріалу, а на постановку проблеми і пошук її розв'язку.

Механізм розвитку критичного мислення:

1) евокація або виклик ; 2) осмислення (фаза (фаза актуалізації) вивчення нового матеріалу) ; 3) рефлексія (консолідація)

Основні прийоми технології

- **Евокація** - пробудження інтересу учнів, заохочення їх до формування цілей навчання.
- **МЕТА:** учитель спрямовує учнів на вивчення нової теми, постановку запитань, визначення проблеми.
 - ◆ «Мозковий штурм»;
 - ◆ «Асоціювання»;
 - ◆ «Знаю. Хочу дізнатися. Дізнався»;
 - ◆ «Запитання - відповідь»;
 - ◆ «Займи позицію»;
 - ◆ «Ріка очікувань».

Осмислення:

дослідження проблеми, набуття нових знань для побудови міркування

МЕТА: учитель підводить учнів до пошуку, опрацювання, осмислення матеріалу, відповідей на запитання.

- «Знаю. Хочу дізнатися. Дізнався»;
- «Прес»;
- Дискусія;
- «Читання з позначками»;
- «Т-таблиця»;
- «Таблиця передбачень»;
- «Таблиця Елвермана»;
- Складання схем; таблиць; малюнків.

Рефлексія:

визначення змісту (ідей, поширення знань у новому контексті)

МЕТА: учитель спонукає учнів відтворити вивчене, визначити власне ставлення, знайти вирішення проблеми

- «Знаю. Хочу дізнатися. Дізнався»;
- «Рюкзак»;
- Проект;
- Есе;
- «Незакінчене речення»;
- «Сенкан»;
- «Взаємне опитування».

Не може вчитель навчити мислити критично, якщо сам не вміє цього робити.

В математиці найбільше критичне мислення застосовується при розв'язуванні різних задач (логічних), де потрібно знайти «вихід», помислити, щоб, іноді, вибрати найбільш оптимальну відповідь.

Ось одна з них.

■ **Так-Ні 8.**

- Один чоловік часто літає у відрядження з Києва в Бостон з пересадкою в Парижі компанією Air France. В Бостоні він із задоволенням купує собі нові речі, й це йому нічого не вартує. Чому?

Відповідь: в Парижі на пересадці не встигли перезавантажити його чемодан в літак, який летить в Бостон, та льотна компанія виплатила йому 100 євро для купівлі необхідних речей.

Тренер: Увага! Приємна новина! Нам видали премії (великі) і ми (за умовою) повинні витратити її на мандрівку.

Мета: Вона (мандрівка) повинна бути корисною і цікавою.

Тренер: Присутніх поділимо на три групи і кожна з них здійснить віртуальну подорож в одне із міст (Лондон, Париж, Мілан).

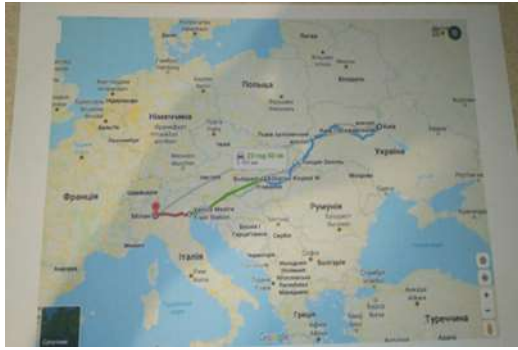
В кожного з вас є асоціації про кожне з них, але «доля» дозволить побувати тільки в одному.

Вибір напрямку подорожі

Тренер: Гроші, які вам надані, ви повинні розраховувати так, щоб вистачило на всю мандрівку і повинні пам'ятати, що вона , за умовою, має бути корисною і цікавою.

(Кожній групі подаються карти з маршрутами: літаком, потягом, автобусом ; ціни на рейси)

МІЛАН

В одну сторону

Літак -----	2 год.50 хв.-----	3300 грн.
Потяг -----	1 дн.11 год.-----	2000 грн.
		(3 пересадки)
Автобус ----	25 год. -----	2400 грн.

і т.д.

Подаються ціни: на проживання в готелях, екскурсії, шопінг.

ГОТЕЛІ

	Лондон	
2 місний	3 місний	Хостел (6 місний)
1 ніч	1 ніч	1 людина на 1 ніч
2500 грн.	3300 грн.	800 грн.

ШОПІНГ	Париж
Кросівки – від –	25 євро
Чобітки -----	32 євро
Босоніжки -----	33 євро
Туфлі -----	35 євро
Плаття -----	25 євро
Брючні костюми -----	85 євро
Джінси -----	80 євро
Білизна -----	13 євро
Сумочка -----	45 євро
Косметика : тіні -----	6 євро
рум'яна ----	7 євро
туш -----	10 євро
помада ----	7 євро
пудра -----	9 євро
Інші витрати.....	

(Після колективного обговорення учасники коментують про своє рішення і доводять, що їхня мандрівка була найбільш вдалою). Для цього використовують метод:

Незакінчене речення

Наша **мандрівка** була корисною тому, що

Подорож була цікавою тому, що

Сенкан (п'ятирядок)

(французька стратегія – віра у п'ять рядків)

- 1) Перший рядок, одне звичне – загальне поняття.
- 2) Другий рядок, два прикметники – розширене поняття.
- 3) Третій рядок, три дієслова – визначення дії.
- 4) Четвертий рядок, фраза з чотирьох слів – виражає відношення до теми.
- 5) П'ятий рядок, одне слово (синонім до теми) – відображення змісту чи формулювання висновку.

Україна
Прекрасна, незалежна
Росте, розвивається, квітне.
Україна - наш рідний край,
Батьківщина

Сенкани можуть складати не тільки гуманітарії.

Кажуть, що математика – суха наука. Але ми переконались сьогодні, що вона може бути різною.

Тому, під впливом сьогоднішнього дня складіть «Сенквейн» (один із методів критичного мислення) про математику.

Для рефлексії використаємо « Метод ПМЦ»

Висновки

Технологія розвитку критичного мислення дозволяє одночасно і більш ефективно формувати в здобувачів освіти низку ключових компетентностей. Перш за все — «уміння вчитись», тобто вміння самостійно здобувати знання у будь-якому вимірі «простору навчання». Вони вчаться організовувати свою роботу з розв'язання актуальних проблем і досягнення потрібного результату, набувають навичок самоконтролю, самооцінки, самовдосконалення. Співпраця дітей між собою та з учителем сприяє формуванню соціальної компетентності демократичної природи. Здобувачі освіти навчаються спільно визначати проблеми і мету діяльності, ефективно співпрацювати, бути ініціативними і відповідальними за прийняття рішень, обґрунтовано долати суперечки.

Власний досвід свідчить про те, що які б інноваційні технології ми не впроваджували в практику, досягти успіху можна лише зацікавивши учня на уроці, коли, розвиваючи свої здібності, він задовольняє пізнавальні потреби. І тут мені допомагають стратегії технології розвитку критичного мислення, оскільки молодші школярі постійно відчують потребу в ігровому спілкуванні. А групова робота для них — це перша можливість виявити себе як особистість, самовиразитись і самоствердитись.

Застосування технології розвитку критичного мислення під час вивчення навчальних дисциплін, як на уроках, так і в позакласній роботі, створює додаткову мотивацію до навчання. Здобувачі освіти добре засвоюють матеріал, тому що це їм цікаво.

Отже, системне запровадження методів і прийомів технології розвитку критичного мислення в початковій школі є прийнятним і оптимальним у викладанні всіх предметів.

Застосування педагогічних технологій з розвитку критичного мислення сприяє:

- розвитку навичок критичного мислення, як компонента майбутньої професійності;
- формує позитивні цінності, навички і вміння під час прийняття рішення піклуватись не лише про себе;
- формує вміння організовувати самостійну роботу, вчить самостійно шукати потрібну інформацію, критично її «обробляти» і застосовувати в певних ситуаціях та за певних умов;
- формує мотивацію до навчання, створює атмосферу співпраці;
- вчить робити власний вибір, приймати відповідальні рішення, бути позитивним лідером колективу.

Технологія формування та розвитку критичного мислення відповідає вимогам Національної доктрини розвитку освіти України щодо переходу до нового типу гуманістично-інноваційної освіти. Системне запровадження цієї технології в закладі освіти призводить до того, що всі діти поступово опановують її не тільки як навчальну технологію, вміння самостійно вчитися, критично мислити, але і використовувати свої знання у повсякденному житті. А саме початкова ланка є фундаментом формування критичного мислення як пріоритетного напрямку виховання особистості сучасної молоді людини.

Список використаних джерел

1. Белкіна О.В. Педагогічні умови ефективного формування критичного мислення школярів //Проблеми педагогічних технологій: Збірник наукових праць.-Луцьк: Волинський Академічний Дім, 2004.-Вип.2.-С.145-152.
2. Белкіна О.В. Критичне мислення вчителя як передумова його розвитку в учнів // Формування гуманістичного світогляду вчителя : Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Конф. / Уманський держ. педагог. ун-т. ім. П.Тичини.-К.: Наук. світ, 2001.-С.80-84.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти.
4. Енніс Р. Систематика критичного мислення і здібностей, критичного мислення та навчання. - Montclair, 1992.
5. Белкіна-Ковальчук О.В. Формування критичного мислення учнів початкових класів у процесі навчання: дис. ..канд. педагог. Наук: 13.00.09.- теорія навчання (Текст)/ О.В. Белкіна-Ковальчук. – Луцьк: Волин. Держ. ун-т ім. Лесі Українки, 2006. – 215с.
6. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П. Критичне мислення: як цього навчати. – Харків: «Основа», 2007.- 108с.
7. Адрелян О. Загальнопізнавальні вміння як компонент критичного мислення молодших школярів. // Рідна школа, 2001. - №4.
8. Бондаренко Г. Уроки мислення як засіб формування творчих здібностей молодших школярів. Творча спадщина В.О.Сухомлинського // Початкова школа. – 1999. - №5. с. 51-53.
9. Вайнштейн М. Критичне мислення як основа демократичного навчання. / Рідна школа, 2001 - №4.
10. Большакова І. Інновації в освіті. Технологія розвитку критичного мислення / І. Большакова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.edustartup.com.ua>.
11. Вукіна Н. В. Критичне мислення : як цьому навчати : [науковометодичний посібник] / Вукіна Н. В., Дементієвська Н. П., Сущенко І. М.; наук. ред. О. І. Пошетун. – Х. : Основа, 2007. – 190 с.
12. Підручник Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі: посібник для вчителя /За редакцією Волошенюк О., Дегтярьової Г., Іванова В. - К. : ЦВП, АУП, 2017 - 197 с.